

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO.410.009.02.2016

P/16/076

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

ul. Kilińskiego 210, 90-980 Łódź

T +48 42 239 32 00, F +48 42 239 32 90

llo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/076 – „Wykorzystanie monitoringu wizyjnego w szkołach i jego wpływ na bezpieczeństwo uczniów” w latach 2007-2015.	
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi.	
Kontrolerzy	Wiesław Krzysztof Klonowski główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLO/14/2016 z dnia 19 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)	
	Dariusz Krawczyk doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LLO/36/2016 z dnia 2 czerwca 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 3-4)	
Jednostka kontrolowana	Publiczne Gimnazjum Nr 4 w Bełchatowie, 97-400 Bełchatów, ul. Budryka 7, zwane dalej „Gimnazjum” lub Szkołą. REGON 590721113	
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektor Szkoły Anna Szczęśna. (Dowód: akta kontroli str. 5-6)	

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W Gimnazjum Nr 4 w Bełchatowie system monitoringu wizyjnego wykorzystywano przede wszystkim do całodobowego rejestrowania i przechowywania przez okres 30 dni obrazu z kamer, a także w miarę możliwości do bieżącej obserwacji obrazu i natychmiastowego reagowania w przypadku widocznych nagannych zachowań. Efektem wprowadzenia systemu monitoringu wizyjnego było m.in. zmniejszenie się liczby przejawów agresji fizycznej wśród uczniów.

Potrzeba monitoringu wizyjnego została dostrzeżona przez Gimnazjum jeszcze przed uruchomieniem Programu rządowego pn. „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”. W latach 2006-2007 ze środków Rady Rodziców zakupiono i zainstalowano dwie kamery połączone z monitorem komputera w pokoju Dyrektora. W wyniku realizacji ww. programu rządowego w grudniu 2008 r. zainstalowano system wyposażony w 9 kamer, urządzenie rejestrujące obraz oraz monitor. Budowa systemu (liczba kamer i miejsce ich zainstalowania) poprzedzona była wskazaniem przez Szkołę rozpoznanych zagrożeń wystąpienia zdarzeń niepożądanych. W roku 2014 r. dostrzeżono potrzebę rozbudowy systemu i zamontowano dodatkowo kamerę monitorującą obszar na zewnątrz budynku („zielona klasa”).

System monitoringu objęty był stałym okresowym nadzorem konserwacyjnym, zabezpieczającym sprawność jego funkcjonowania.

Szkoła nie posiadała stałej obsługi obserwacji obrazu z kamer, ale została wyznaczona przez Dyrektora Szkoły osoba (sekretarz szkoły) zobowiązana do obserwacji obrazów w godzinach pracy szkoły. Osoba ta mogła wykonywać w tym samym czasie inne zadania, co powodowało niemożliwość bieżącego monitorowania, szczególnie w trakcie przerw międzylekcyjnych. Podgląd obrazów z kamer dostępny był również na drugim monitorze w gabinecie Dyrektora Szkoły.

Wyznaczone zostały osoby uprawnione do odtwarzania zapisów monitoringu. Prowadzono systematycznie przegląd zarejestrowanych obrazów, co umożliwiało identyfikowanie niewłaściwych zachowań uczniów i podejmowanie działań wyjaśniających i wychowawczych

W 2015 r. został powołany Administrator Bezpieczeństwa Informacji, zgłoszony Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych (GIODO). Opracowana została Polityka bezpieczeństwa informacji wraz z instrukcją zarządzania systemem informatycznym służącym do przetwarzania danych osobowych. Zapewniona była poufność przetwarzanych danych.

Dyrektor Szkoły jako administrator danych osobowych nie wykonał – w okresie od uruchomienia monitoringu wizyjnego w szkole do czasu powołania Administratora Bezpieczeństwa Informacji – dyspozycji określonej w art. 40 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych¹, tj. nie zgłosił do GIODO zbioru danych stanowiących zapis z monitoringu wizyjnego.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Działania na rzecz rozpoznania, zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa uczniów

1.1. Warunki organizacyjne i podejmowane działania służące zapewnieniu bezpieczeństwa w szkole

1.1.1. Statutowe zapisy w zakresie bezpieczeństwa uczniów

Statut Szkoły był zgodny z ramowym wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Sportu z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół². Obowiązujący w okresie objętym kontrolą Statut, zawierał zapisy obejmujące m.in:

- sposób wykonywania zadań szkoły, z uwzględnieniem optymalnych warunków rozwoju ucznia, zasad bezpieczeństwa oraz zasad promocji i ochrony zdrowia,
- warunki pobytu w szkole zapewniające uczniom bezpieczeństwo,
- zadania nauczycieli związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

(dowód: akta kontroli str. 7)

1.1.2. Statutowe zapisy w zakresie monitoringu wizyjnego

W celu zapewnienia bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki, budowę monitoringu wizyjnego w Gimnazjum rozpoczęto w 2006 r., a jego rozbudowę przeprowadzono w latach 2007-2008 r. (w ramach programu rządowego „Monitoring

¹ Dz.U. z 2015 r., poz. 2135 ze zm.

² Dz.U. z 2001 r. Nr 61, poz. 624 ze zm.

wizyjny w szkołach i placówkach") i w roku 2014. Zapisy o funkcjonowaniu monitoringu wprowadzono do Statutu Szkoły (§ 8) w styczniu 2010 r. W kwietniu 2016 r. Statut uzupełniono wskazując, jako zadanie koordynatora ds. bezpieczeństwa uczniów wykorzystywanie zapisów monitoringu do wykrywania czynów karalnych i zdarzeń niepożądanych.

(dowód: akta kontroli str. 7, 22-54)

1.1.3. Program wychowawczy i zasady wykorzystania monitoringu

Szkoła posiadała Program wychowawczy, w którym nie było zapisów określających zasady wykorzystania zapisów z zainstalowanego monitoringu wizyjnego dla realizacji misji wychowawczej. W programie wskazano możliwość skorzystania z monitoringu przy realizacji zadania polegającego na eliminowaniu wagarów i zapobieganiu wypadkom drogowym w drodze do szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 8-21)

Z wyjaśnienia Dyrektorki Gimnazjum wynika, cyt.: „Program wychowawczy jest dokumentem zmiennym i dostosowywanym corocznie do różnych warunków i sytuacji. Brak szczegółowego odniesienia w programie wychowawczym do zapisów z monitoringu w kierunku wychowawczym jest uproszczeniem, gdyż wiadomym jest, że monitoring wspomaga działania wychowawcze i wpływa na poprawę bezpieczeństwa uczniów, a w programie wpisaliśmy przykładowo np. wykorzystanie monitoringu w przypadkach nieuprawnionego wyjścia ze szkoły lub zaewidencjonowania zdarzeń przed wejściem do szkoły.”

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

Zapoznanie uczniów z zasadami i miejscem działania monitoringu szkolnego mieściło się w obszarze czynności dokonywanych na początku każdego roku szkolnego, związanych z zapoznawaniem uczniów z zasadami bezpieczeństwa na terenie szkoły. Potwierdzały to zapisy w dziennikach lekcyjnych. Ponadto, uczniów klas I na początku roku szkolnego (w pierwszych dniach września) zapoznawano z budynkiem szkoły, zasadami poruszania się po nim, rozmieszczeniem i przeznaczeniem pomieszczeń, prezentując także system monitoringu wizyjnego. Uczniowie mieli możliwość zaobserwowania obrazów i działania kamer podczas załatwiania spraw w sekretariacie, gdzie mieści się jednostka centralna systemu.

(dowód: akta kontroli str. 56-62)

W sprawie podejmowanych działań wychowawczych, w tym ich modyfikacji wyjaśnienie następującej treści złożyła Dyrektorka Szkoły, cyt.: „W szkole analizuje się podejmowane działania wychowawcze oraz modyfikuje je w razie potrzeb. W modyfikacjach biorą udział uczniowie oraz ich rodzice. Przedmiotem analiz były liczne i różnorodne działania. Analiz dokonuje się przy użyciu różnych narzędzi badawczych np. ankiety szkolne, dokumenty szkolne, obserwacja uczniów podczas lekcji, przerw międzylekcyjnych, podgląd z monitoringu. Działania wychowawcze dokumentowane są w różnoraki sposób, m.in. poprzez opracowanie procedur, zapisy w dziennikach lekcyjnych, dziennikach zajęć pedagoga szkolnego oraz w księgach protokołów Rady Pedagogicznej.”

(dowód: akta kontroli str. 56-62)

1.1.4. Nadzór nad uczniami w czasie przerw międzylekcyjnych

Nadzór nad uczniami w czasie przerw międzylekcyjnych realizowany był przez nauczycieli pełniących dyżury na podstawie harmonogramu. Harmonogram sporządzany był na dany rok szkolny w następującej szczegółowości:

- dni od poniedziałku do piątku,
- oznaczenie godzinowe (godzina, minuta) kolejnych przerw międzylekcyjnych
- miejsce dyżuru - kondygnacja, pomieszczenie (np. jadalnia, segment i piętro)
- nazwisko nauczyciela.

Harmonogram nie obejmował dyżurów na zewnątrz budynku szkoły. Przebywanie dzieci na zewnątrz budynku Szkoły w dni pogodne odbywało się za zgodą i w obecności nauczyciela prowadzącego zajęcia lekcyjne. W celu zapewnienia uczniom bezpieczeństwa w czasie przerw i możliwości skorzystania ze świeżego powietrza, opracowano „Instrukcję bezpieczeństwa w czasie przerw międzylekcyjnych”. Dokument zawierał unormowanie zachowania uczniów w czasie krótkich i długich przerw poza budynkiem szkolnym, z uwzględnieniem dyżuru nauczyciela i roli monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 63-69)

W przypadku nieobecności wyznaczonego do dyżuru nauczyciela sporządzane były harmonogramy zastępstw obejmujące zastępstwa lekcyjne oraz dyżury. Harmonogramy i ich zmiany zamieszczano na tablicy ogłoszeń w pokoju nauczycielskim i publikowano na stronie internetowej Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 64-68)

Nadzór kontrolny wykonania i realizacji planu dyżurów sprawowany był przez wicedyrektorkę Szkoły. Kontrole przeprowadzane były doraźnie przez dyrektora lub wicedyrektora. Czynności kontrolne dokumentowane były kartami kontroli dyżurów (zeszyt A-5), na których odnotowywano datę i godzinę oraz miejsce przeprowadzenia kontroli, nazwisko dyżurującego nauczyciela, jego podpis i podpis kontrolującego. Metodą niestatystyczną wybrano do analizy kontrolnej karty kontroli dyżurów za rok szkolny 2014/2015 i 2015/2016 (do 5 maja - ostatni wpis).

W roku szkolnym 2014/2015 kontrola dyżurów ujawniła:

- dwa przypadki nieobecności wyznaczonego do dyżuru nauczyciela (segment „C” I piętro i segment „D” I piętro),
- trzy przypadki spóźnienia wyznaczonego do dyżuru nauczyciela.

W roku szkolnym 2015/2016 kontrola dyżurów ujawniła:

- jeden przypadek nieobecności wyznaczonego do dyżuru nauczyciela (segment „C” parter).

W stosunku do nauczycieli naruszających zasady pełnienia dyżurów stosowano rozmowy dyscyplinujące lub kary porządkowe.

(dowód: akta kontroli str. 70, 180-184)

1.1.5. Rejestr wypadków uczniów

Szkoła prowadziła rejestr wypadków uczniów wg wzoru określonego w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach

i placówkach³. W okresie objętym kontrolą (2007-2015) w rejestrze zaewidencjonowano 84 wypadki uczniów w tym: 9 w roku szkolnym 2007/2008, 14 w 2008/2009, 8 w 2009/2010, 16 w 2010/2011, 12 w 2011/2012, 9 w 2012/2013 i 16 w 2015/2016. Spośród zgłoszonych wypadków, żaden nie był wynikiem przemocy fizycznej.

Wszystkie zaewidencjonowane zdarzenia wypadkowe to urazy kończyn, spowodowane działaniem samych poszkodowanych, głównie w trakcie zajęć wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli str. 71)

1.1.6. Procedury działania w nagłych sytuacjach kryzysowych

Szkoła posiadała procedury postępowania w trudnych sytuacjach szkolnych oraz w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją, w których przewidziano wykorzystanie monitoringu szkolnego, m.in. do wykrycia sprawców lub ustalenia faktów nieprzewidzianych lub niepożądanych zdarzeń. Według przyjętych procedur zapisy z monitoringu wykorzystywane są m.in. do

- ustalenia sprawców czynów nagannych (przemoc fizyczna, zniszczenia mienia, kradzieże itp.) w szkole i jej otoczeniu,
- wyjaśniania sytuacji konfliktowych,
- ograniczenia dostępu do szkoły i na jej teren osób nieuprawnionych i niepożądanych.

Każdy pracownik szkoły, który zauważył niepożądane zdarzenie, do którego wyjaśnienia może być wykorzystany monitoring zobowiązany był do powiadomienia wychowawcy i pedagoga lub innej osoby upoważnionej do obsługi, przeglądania i zgrywania zapisu. W szczególnych sytuacjach o wykorzystaniu monitoringu powiadamiany był dyrektor.

Procedury stanowiły załącznik do Statutu Szkoły. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektorki Szkoły, na początku każdego roku szkolnego uczniowie i ich rodzice zapoznawani byli przez wychowawców z dokumentami regulującymi pracę szkoły oraz obowiązującymi w szkole regulaminami i procedurami. Procedury zamieszczane były także na stronie internetowej Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 72-81)

1.1.7. Promocja tematyki prewencji kryminalnej - bezpieczeństwo uczniów

W ramach prewencji kryminalnej dotyczącej bezpieczeństwa dzieci i podnoszenia bezpieczeństwa w szkole, Gimnazjum przystąpiło do Rządowego programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła” oraz „Bezpieczna+”. W szkole był prowadzony Szkolny Teatr Profilaktyczny, który w ramach swojej działalności realizował przedstawienia o tematyce profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy. Realizowany był ogólnopolski program „Trzymaj formę”, którego zadaniem było promowanie zdrowego stylu życia i aktywność fizyczną. Na godzinach do dyspozycji wychowawcy prowadzone były pogadanki na temat bezpieczeństwa uczniów w szkole i poza nią, przeciwdziałania przemocy i agresji, bezpieczeństwa w sieci (cyberprzemoc) oraz profilaktyki uzależnień. Szkoła podjęła następującą współpracę:

- z Zespołem ds. Nieletnich i Patologii Komendy Powiatowej Policji w Belchatowie w zakresie prowadzenia spotkań z młodzieżą na temat konsekwencji prawnych

³ Dz.U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 ze zm.

wynikających z łamania regulaminu szkoły, niewłaściwego postępowania w czasie pobytu w szkole, zachowań agresywnych,

- ze Strażą Miejską w Bełchatowie w zakresie prowadzenia spotkań z młodzieżą m.in. na temat: „Alkohol i uzależnienia – zagrożenia na imprezach”, „Stop agresji fizycznej i psychicznej”, „Bezpieczne wakacje – płytka wyobraźnia”, „Nie zamykaj oczu – agresja”, „Integracja, akceptacja, tolerancja”, „Odpowiedzialność prawna nieletnich”, „Prawne aspekty pseudokibicowania”, „Internetowe zagrożenia”,
- z Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Bełchatowie w zakresie przeciwdziałania niedostosowaniu społecznemu uczniów będących pod nadzorem kuratora sądowego lub społecznego,
- z Fundacją „Aby nikt nie zginął” w zakresie organizowania warsztatów dla uczniów mających na celu przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy wśród młodzieży oraz warsztatów dla rodziców „Moje dziecko – moja wartość”,
- współpraca ze Społeczną Akademią Nauk Wydział Zamiejscowy w Bełchatowie w zakresie przeprowadzenia warsztatów dla uczniów w ramach „Tygodnia na Rzecz Bezpiecznego Internetu”,
- z redakcją „Dziennika Łódzkiego” w zakresie udziału szkół i realizowania celów kampanii społecznej „Szkoła bez przemocy”,
- współpraca z Ośrodkiem Interwencyjno-Socjalizacyjnym w Bełchatowie w zakresie i przeciwdziałaniu niedostosowaniu społecznemu podopiecznym OIS, a zarazem uczniom naszej szkoły będących w trudnej sytuacji rodzinnej,
- z Bursą Szkolną w Bełchatowie w zakresie zapobiegania stosowania używek wśród uczniów i zachowań agresywnych,
- ze Świetlicą Socjoterapeutyczną „Ster” w Bełchatowie w zakresie promowania zachowań społecznie pożądanych u uczniów pochodzących ze środowisk o cechach patologii społecznej,
- z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Bełchatowie w zakresie profilaktyki palenia papierosów i stosowania środków odurzających,
- z Rejonowym Sztabem Ratownictwa w zakresie prowadzenia pogadań dla uczniów z profilaktyki alkoholizmu nt. „Widzę i myślę wyraźnie”.

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

1.1.8. Skargi rodziców do Kuratorium Oświaty

W latach 2007-2015 rodzice uczniów Szkoły nie składali do Kuratorium Oświaty skarg dotyczących bezpieczeństwa w szkole. Skargi takie wpłynęły w 2016 r. Jedna skarga rodzica wpłynęła do Kuratorium Oświaty w Łodzi, Delegatura w Piotrkowie Tryb. w styczniu 2016 r. W związku z powyższym w lutym 2016 r. wizytatorzy przeprowadzili postępowanie wyjaśniające w sprawie:

- niereagowania Szkoły na przejawy cyberprzemocy wobec dzieci skarżące,
- niepodejmowania przez Szkołę działań opiekuńczo- wychowawczych oraz nieudzielenia pomocy psychologiczno – pedagogicznej dziecku skarżącemu,
- niechęci ze strony jednego z nauczycieli,
- opieszałości Szkoły w wyjaśnieniu zgłaszanych problemów przez skarżącą.

Czynności kontrolne nie potwierdziły zarzutu opieszałości Szkoły i negatywnego nastawienia wskazanego nauczyciela do ucznia.

Wizytatorzy sporządzili protokół z opisem stanu faktycznego i w trybie nadzoru pedagogicznego wydano zalecenia, w tym m.in. dotyczące:

- efektywniejszego sprawowania wewnętrznego nadzoru pedagogicznego,
- przestrzegania unormowań w zakresie udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej,
- rzetelnego zdiagnozowania relacji interpersonalnych w określonej klasie i wdrożenia działań naprawczych.

Dyrektor Szkoły poinformowała Kuratorium o realizacji zaleceń i podjętych działaniach naprawczych, w tym m.in. o:

- dokonaniu zmian w planie nadzoru pedagogicznego,
- wzmocnieniu opieki psychologiczno – pedagogicznej poprzez zatrudnienie drugiego pedagoga szkolnego,
- przedstawieniu problematyki wychowawczej na zorganizowanych warsztatach i spotkaniach z uczniami i rodzicami.

(dowód: akta kontroli str. 82-102)

1.1.9. Nadzór Kuratorium Oświaty w zakresie monitoringu wizyjnego

Z informacji uzyskanej z Kuratorium Oświaty w Łodzi Delegatura w Piotrkowie Tryb. wynika, że funkcjonowanie szkolnego monitoringu wizyjnego nie było przedmiotem odrębnego nadzoru pedagogicznego w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 82-102)

1.2. Rozpoznanie zagrożeń bezpieczeństwa szkoły

1.2.1. Stan bezpieczeństwa i higieny w obiekcie Szkoły

W celu zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków dla przebywających w obiekcie Szkoły, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych szkołach i placówkach⁴ przeprowadzane były raz lub dwa razy w roku komisyjne, udokumentowane kontrole stanu obiektu i urządzeń. Kontrole zwyczajowo przeprowadzano przed rozpoczęciem roku szkolnego, tj. pod koniec miesiąca sierpnia.

Wnioski pokontrolne dotyczyły wykonania drobnych robót remontowych, a głównie prac porządkowych. Nie było wniosków dotyczących rozbudowy lub niewłaściwego funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego. Szkoła posiadała aktualny 5 letni przegląd techniczny budynku z terminem ważności do 12 lutego 2019 r. oraz przegląd instalacji elektrycznej ważny do października 2018 r.

(dowód: akta kontroli str. 103-104, 131)

1.2.2. Budowa i rozbudowa szkolnego systemu monitoringu wizyjnego

Zgodnie z założeniami Rządowego programu wspierania w latach 2007–2009 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”⁵, zakładano, że programem zostaną objęte publiczne szkoły i placówki dla dzieci, nieposiadające aktualnie monitoringu wizyjnego, a także szkoły i placówki, w których istnieje uzasadniona potrzeba rozbudowy lub modernizacji istniejącej już sieci

⁴ Patrz przypis 3.

⁵ Uchwała Nr 156/2007 Rady Ministrów z dnia 5 września 2007 r.

monitoringu. Gimnazjum złożyło wniosek do Urzędu Miasta w Belchatowie w dniu 14 września 2007 r. o udzielenie dotacji na instalację monitoringu. W uzasadnieniu wniosku zapisano cyt.: „Specyfiką naszego Gimnazjum są klasy sportowe. Uczęszcza do nich większość chłopców, co powoduje, że w ogólnej statystyce dominuje płeć męska. Biorąc pod uwagę szczególne cechy rozwojowe w wieku 13–16 lat, wszystko to łącznie powoduje osłabienie dyscypliny, a zarazem wzrost zagrożeń takich jak bójki, zniszczenia kradzieże, których bardzo często nie ma winnych, bo trudno tę winę udowodnić. Przejawy agresji zdarzają się na korytarzach szkolnych w czasie przerw, przed sklepikiem szkolnym, w toaletach, szatniach, podczas dyskotek szkolnych a także na terenie szkoły – po zajęciach lekcyjnych”.

(dowód: akta kontroli str. 105-110)

1.2.3. Analiza potrzeb w zapewnieniu bezpieczeństwa

W sprawie przeprowadzanych analiz w ramach potrzeb w zapewnieniu bezpieczeństwa w Szkole, poprzedzających złożenie wniosku o dotację na monitoring wizyjny wyjaśnienie złożyła Dyrektorka szkoły, cyt.: „Przed wdrożeniem monitoringu wizyjnego w Szkole podpisana była umowa o dozorowanie osób mienia przez firmę ochroniarską, która wraz z nauczycielami pełniącymi dyżury w czasie przerw dbała o bezpieczeństwo uczniów (w szczególności przy wejściu do szkoły, w szatni i w pobliżu toalet). Wychowawcy, pedagodzy i psycholog prowadzili zajęcia z zakresu:

- bezpieczeństwa w szkole oraz podczas wypoczynku zimowego i letniego,
- przeciwdziałania agresji i przemocy,
- profilaktyki uzależnień.

Odbływały się także spotkania z przedstawicielami policji i kuratorami sądowymi, współpracowano ze Strażą Miejską. Szkoła przystąpiła i realizowała założenia Programu społecznego „Szkoła bez przemocy”, którego celem było przeciwdziałanie przemocy w szkole. Gimnazjum za udział w tym programie otrzymało Certyfikaty w latach: 2007/2008, 2008/2009, 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012”.

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

Ocena
częstkowa

Szkoła podejmowała szereg dostępnych działań, w kierunku zapewnienia bezpieczeństwa w szkole, polegających na edukacji uczniów jak również bliskiej współpracy w tym zakresie z jednostkami odpowiedzialnymi za utrzymanie porządku publicznego oraz rodzicami uczniów. Skuteczność podejmowanych działań była analizowana, a wyciągane wnioski służyły poprawie bezpieczeństwa w kolejnych latach. Obiekty budowlane, w których mieściła się Szkoła, były utrzymane we właściwym stanie technicznym oraz zapewniały ochronę przeciwpożarową. Decyzja o budowie monitoringu podjęta została, po dokonaniu analizy zasadności i potrzeby jego zainstalowania.

2. Organizacja i ewaluacja funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego

2.1. Organizacja i funkcjonowanie szkolnego systemu monitoringu wizyjnego

2.1.1. Obsługa systemu monitoringu

Na wyposażeniu Gimnazjum było łącznie 12 stacjonarnych kamer wizyjnych, z czego 9 było zainstalowanych w ramach Rządowego programu „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach” i 3 kamery zakupione dodatkowo i włączone do systemu,

Opis stanu
faktycznego

w tym 2 zakupione za zgodą i ze środków rodziców uczniów (Rada Rodziców) i jedna kamera zakupiona ze środków własnych Gimnazjum.

Na zewnątrz budynku Gimnazjum zamontowanych było 5 kamer z tego:

- jedna kamera (K12) na budynku Szkoły obejmująca parking dla samochodów i chodnik od strony ulicy Budryka – przed wejściem głównym (zakupiona przez Radę Rodziców),
- jedna kamera (K2) skierowana na część placu apelowego (zaulek przy budynku),
- jedna kamera (K4) na boisko „Orlik”,
- dwie kamery (K8 i K14-zakupiona ze środków własnych Gimnazjum) obejmujące wizualizacją plac z ławostołami, przeznaczony do zajęć w ramach tzw. zielonej klasy.

Wewnątrz obiektu Gimnazjum zamontowanych było 7 kamer:

- jedna w szatni obejmująca wizualizacją 12 zamykanych boksów na odzież,
- dwie kamery na parterze, w tym jedna (K9) przy wejściu głównym (hol) i druga (K3) w segmencie „C” (dół) obejmująca wizualizacją korytarz (4 sale lekcyjne i jedno pomieszczenie zaplecza),
- 4 kamery na pierwszym piętrze, w tym jedna (K1) w segmencie „D” (góra - od sali 123a) obejmująca wizualizacją korytarz (8 sal lekcyjnych i czytelnia), druga (K14) w segmencie „D” (góra) obejmująca wizualizacją korytarz (8 sal lekcyjnych i czytelnia) od przeciwnej strony (nieprawna),
- trzecia (K11) w segmencie „C” (góra) obejmująca wizualizacją korytarz z 4 salami lekcyjnymi i świetlicę i czwarta (K7) w segmencie „D” (góra) obejmująca wizualizacją korytarz przy auli (miejsce imprez szkolnych).

Monitory umożliwiające podgląd z kamer znajdowały się w sekretariacie szkoły oraz dodatkowo w gabinecie dyrektora. W sekretariacie szkoły znajdował się rejestrator zapewniający utrwalanie obrazów w pętli 30 dniowej. Na każdym z dwóch monitorów możliwe było przeglądanie obrazów z 15 kamer w tym 3 kamer zainstalowanych przez Szkołę Podstawową Nr 12 (ten sam budynek). Jedna kamera (K14) nie była sprawna, brak emisji obrazu. Niemonitorowany obszar z uszkodzonej kamery dotyczył korytarza i piętra w segmencie „D” (8 sal lekcyjnych i czytelnia), przy czym ten korytarz był widoczny z przeciwległej kamery Nr 1. Monitor kontrolny ustawiony był na ścianie pomieszczenia sekretariatu w odległości 2,5 m od biurka sekretarza szkoły. Żadna z zamontowanych kamer nie miała funkcji zdalnej zmiany położenia wobec obserwowanego obszaru (obrotu) i możliwości przybliżania obrazu. Jakość wizji osób i obiektów, w niektórych obszarach obejmowanych przez kamery były – ze względu na parametry techniczne sprzętu – w jakości utrudniającej rozpoznanie uczestników zdarzenia.

Szkoła nie posiadała stałej obsługi systemu monitoringu. Osobą wyznaczoną przez Dyrektora Szkoły do obserwacji obrazu z kamer, w tym głównie w trakcie przerw międzylekcyjnych była - sekretarz szkoły, która mogła podczas obserwacji wykonywać także inne obowiązki.

(dowód: akta kontroli str. 111-112, 135-143)

2.1.2. System powiadamiania o zdarzeniach

Obowiązki pracowników Szkoły związane z powiadamianiem o zdarzeniach nie były unormowane w jednym dokumencie. Wskazanie odpowiednich działań znajdowało się

w zapisach różnych dokumentów, tj. w Statucie Szkoły, w Programie wychowawczym i dokumentacji Rady Pedagogicznej (protokoły) oraz w pisemnych upoważnieniach pracowników, m.in. obejmujących czynności związane z obsługą monitoringu.

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

2.1.3. Procedury obsługi i korzystania z monitoringu

Szkoła opracowała i wdrożyła Regulamin korzystania z monitoringu wizyjnego. W dokumencie tym, jako cel monitoringu wskazano zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony przed przemocą, demoralizacją, niszczeniem mienia oraz innymi przejawami patologii społecznej na terenie szkoły. Określono szczegółowe zasady obsługi i wykorzystania zapisów monitoringu. Do odtwarzania zapisów monitoringu uprawnienie posiadali: dyrektor i pisemnie upoważnione przez niego osoby, łącznie 9 pracowników Szkoły. Regulamin określał także zasady i tryb udostępniania zapisów. Zgodnie z Regulaminem nagrania z monitoringu mogły być zapisywane na nośnikach zewnętrznych przez osobę upoważnioną przez dyrektora szkoły. Zapisany materiał podlegał archiwizacji do końca roku szkolnego.

(dowód: akta kontroli str. 113-114)

W sprawie okresowego przeglądu nagrań z kamer, następujące wyjaśnienie złożyła Dyrektorka Szkoły, cyt.: „Co najmniej raz w tygodniu osobiście przeglądam nagrania i nieraz zdarza się, że wychwyć zdarzenia, które wskazują na niewłaściwe zachowanie się uczniów i po zidentyfikowaniu ucznia lub grupy uczniów, a nie zawsze się udaje z uwagi na niezbyt dobrą jakość obrazu zwłaszcza z dalszej perspektywy, podejmuję stosowne do sytuacji działania wychowawcze, np. poprzez upominanie z propozycją wspólnego obejrzenia zarejestrowanego zdarzenia.”

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

2.1.4. Rozmieszczenie kamer

Szkoła nie wносила uwag do projektu rozmieszczenia kamer, przedłożonego przez organ prowadzący wspólnie dla Gimnazjum i Szkoły Podstawowej, która w czasie montażu monitoringu pełniła funkcję administratora budynku.

W złożonym wyjaśnieniu Dyrektorka Gimnazjum stwierdziła, cyt.: „Planowana liczba kamer i ich miejsca zainstalowania spełniało podstawowe potrzeby Szkoły. Z czasem zaistniała potrzeba modernizacji systemu poprzez zakup dodatkowej kamery za własne środki Szkoły. Projekt zainstalowania kamer – przedłożony przez organ prowadzący – konsultowany był z rodzicami i nauczycielami, co zostało utrwalone w uchwale Rady Rodziców z września 2008, a zainstalowany monitoring ostatecznie przyjęliśmy protokołarnie z dniem 4 grudnia 2008 r.”

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

2.1.5. Koszty budowy szkolnego systemu monitoringu

Szkoła posiadała łącznie 12 kamer, z czego trzy zakupiono ze środków Rady Rodziców i własnych Szkoły. System monitoringu w Szkole uruchomiono w 2006 r. Składał się on początkowo z dwóch kamer. Następnie w ramach Rządowego programu „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”, w 2008 r. dokonano jego modernizacji dodając kolejnych 9 kamer, rejestrator obrazów oraz monitor. Ostatnią kamerę zamontowano w 2014 r. na potrzeby monitorowania nowo utworzonej „Zielonej klasy”.

Koszty zakupu i zainstalowania systemu w latach 2006-2015 wyniosły ogółem 32 tys. zł, z tego 28,6 tys. zł wydatkowano ze środków publicznych w ramach realizacji programów rządowych, a 3,4 tys. zł ze środków Rady Rodziców. Koszty funkcjonowania systemu wyniosły 7,2 tys. zł i dotyczyły konserwacji oraz napraw urządzeń. Nie występowały koszty pracownicze związane z codzienną obsługą systemu.

(dowód: akta kontroli str. 132)

2.1.6. Stan techniczny systemu monitoringu

W okresie objętym kontrolą system szkolnego monitoringu wizyjnego był objęty stałym okresowym (co pół roku) nadzorem konserwacyjnym na podstawie zawartych umów. Z każdej konserwacji serwisowej sporządzany był protokół przeglądu systemu monitoringu (CCTV) z opisem wykonanych czynności i ewentualnymi uwagami. W przypadku stwierdzenia wad lub uszkodzeń działania systemu sporządzane były ekspertyzy. Niesprawną kamerę (zakupioną ze środków Rady Rodziców), zgodnie z ekspertyzą nie nadawała się do naprawy i stanowiła atrapę. Obszar niesprawnej kamery był monitorowany przez kamerę zainstalowaną na drugim krańcu korytarza.

(dowód: akta kontroli str. 115-123, 180-184)

2.2. Ewaluacja funkcjonowania szkolnego systemu monitoringu wizyjnego

2.2.1. Analizy skuteczności funkcjonowania monitoringu

Skuteczność funkcjonowania monitoringu wizyjnego była przedmiotem okresowych ocen przez Radę Pedagogiczną Szkoły. Z wyjaśnienia Dyrektorki Szkoły wynika, cyt.: „Po każdym półroczu Rada Pedagogiczna dokonuje tzw. oceny stanu bezpieczeństwa w Szkole. Tematyka monitoringu w Szkole i jego wpływ na stan bezpieczeństwa był stałym elementem tej oceny. Sam system monitoringu nie stanowi o bezpieczeństwie, ale jest jego częścią składową i pełni ważną funkcję wspomagającą prewencyjną oraz dowodową. Powyższe informacje obejmujące ocenę skuteczności monitoringu zawarte są w protokołach z posiedzeń Rady Pedagogicznej.” Nie prowadziliśmy szczegółowych analiz, gdyż skala dotychczasowych zdarzeń chuligańskich i przestępczych nie była znaczna. Z chwilą wprowadzenia monitoringu, praktycznie nie ma bójek, pobic i dewastacji mienia.”

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

2.2.2. Ewidencja skuteczności systemu monitoringu

W okresie lat 2010-2015 zaewidencjonowano w dokumentacji pedagoga szkolnego 8 zdarzeń, którym monitoring pozwolił zapobiec lub posłużył ustalić sprawców i przebieg zdarzenia, w tym 7 kradzieży w szatni i w jednym przypadku zidentyfikowano osobę obcą na terenie Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 124-127)

Na podstawie danych z ankiet złożonych anonimowo przez nauczycieli Szkoły, wynika, że w ocenie wszystkich ankietowanych system monitoringu pełnił funkcję pomocy przy ustalaniu przebiegu zdarzeń i ich uczestników, a ponadto pełnił funkcję prewencyjną. Wszyscy ankietowani potwierdzili uczestnictwo w okresowych ocenach skuteczności funkcjonującego systemu monitoringu, a 77% uznało skuteczność monitoringu i jego wpływu na poprawę bezpieczeństwa w Szkole. Ponad 40% ankietowanych uznało

monitoring, jako czynnik bezpieczeństwa podczas dyżurowania międzylekcyjnego. W zakresie zmian w sposobie funkcjonowania monitoringu najczęściej wskazywano potrzebę zwiększenia liczby kamer i poprawę jakości obrazu.

(dowód: akta kontroli str. 185-186)

Natomiast dane z anonimowych ankiet sporządzonych przez uczniów klas III wskazywały, że 93% czuje się bezpiecznie w Szkole, a wpływ na poczucie bezpieczeństwa mają dobre relacje wśród uczniów (58%), dobry kontakt z wychowawcą (35%) i dyżurujący na przerwach międzylekcyjnych nauczyciele (39%). Ponad połowa ankietowanych potwierdziła, że funkcjonowanie szkolnego systemu monitoringu wpłynęło korzystnie na ograniczenie mazania po ścianach. Natomiast od 56% do 70% ankietowanych nie potwierdziło korzystnego wpływu monitoringu na zmniejszenie się liczby bójek i kradzieży. Jedna trzecia ankietowanych знаła przypadki wykorzystania monitoringu do ustalania sprawców nagannych zdarzeń, tj. bójek i kradzieży.

(dowód: akta kontroli str. 187-189)

2.2.3. Udostępnianie zapisów z kamer przez rodziców lub opiekunów

W okresie od wprowadzenia szkolnego monitoringu wizyjnego do dnia powołania Administratora Bezpieczeństwa Informacji z dnia 25 czerwca 2015 r. w Szkole nie prowadzono dokumentacji w zakresie udostępnienia zapisów z rejestratora kamer.

Z wyjaśnienia Dyrektorki Szkoły wynika, że od czasu zamontowania szkolnego systemu monitoringu wizyjnego rodzice lub opiekunowie nie zwracali się o możliwość przeglądania zapisów z kamer, wobec powyższego nie tworzone dokumentacji w tym zakresie

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

2.2.4. Udostępnienie zapisów z kamer dla Policji, Straży Miejskiej i innych służb

Nie było przypadków zwracania się przez Policję, Straż Miejską lub inne służby i instytucje o udostępnienie zapisów z kamer.

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

2.2.5. Poziom bezpieczeństwa w szkole i poczucie bezpieczeństwa uczniów i nauczycieli

Na podstawie informacji z Policji, w latach 2007-2015 prowadzone były dwa postępowania dotyczące przestępstw mających miejsce na terenie Szkoły (jedno w 2009 r. – narażenie na niebezpieczeństwo, i drugie w 2015 r. – udział w bójce). W statystyce negatywnych zdarzeń zarejestrowanych przez monitoring wizyjny w latach 2010-2015 nie występowały zjawiska dewastacji mienia, zastraszania, przejawów agresji fizycznej wśród uczniów oraz zagrożeń związanych z używkami. Odnotowano natomiast 7 kradzieży (1 w 2010 r., 2 w 2012 r., 3 w 2014 r. i 1 w 2015 r.) oraz jedno wejście na teren Szkoły osoby stanowiącej zagrożenie dla uczniów. Instalacja monitoringu wizyjnego w Szkole nie wpłynęła na zmniejszenie się liczby wypadków wśród uczniów (różne urazy, głównie kończyn, szczególnie podczas zajęć wychowania fizycznego).

(dowód: akta kontroli str., 124-130)

Ewaluacja funkcjonowania szkolnego systemu monitoringu wizyjnego przyczyniała się do poprawy bezpieczeństwa uczniów. Na efektywność funkcjonowania systemu ujemnie wpływał natomiast brak stałego monitorowania obrazu z kamer, szczególnie w trakcie przerw międzylekcyjnych. Ograniczało to w znacznym stopniu bieżące podejmowanie działań interwencyjnych. O skuteczności funkcjonowania systemu decydował również poziom technologiczny zainstalowanych kamer. W niektórych przypadkach jakość obrazu utrudniała identyfikację uczestników zdarzeń nagannych. NIK pozytywnie ocenia prowadzenie przez dyrektora Szkoły okresowych kontroli zapisów obrazów z kamer. Działania te umożliwiały identyfikowanie nagannych zachowań uczniów i podejmowanie właściwych działań wychowawczych.

3. Zapewnienie zgodności prowadzenia systemu monitoringu wizyjnego z obowiązującymi przepisami prawa

3.1. Tablice informujące o prowadzonym monitoringu

Opis stanu
faktycznego

Wszystkie wejścia do Gimnazjum (główne i trzy boczne) posiadały oznaczenia o prowadzonym monitoringu wizyjnym na terenie obiektu.

(dowód: akta kontroli str. 197-199)

3.2. Zgłoszenie zbioru danych do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (GIODO)

Szkoła nie zgłaszała zbioru danych z monitoringu wizyjnego do GIODO⁶ do czego zobowiązywał art. 40 ustawy o ochronie danych osobowych⁷.

Z dniem 25 czerwca 2015 r. powołano w Szkole Administratora Bezpieczeństwa Informacji (ABI) i zgłoszono do GIODO.

(dowód: akta kontroli str. 133-134, 144)

3.3. Środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych

W pomieszczeniu sekretariatu znajdowała się metalowa zamykana szafka, przytwierdzona do ściany, zawierająca serwer nagrywający obraz z 12 kamer (tylko w przypadku uruchomienia czujnika ruchu) oraz sterownik do ich obsługi (przełączanie obrazu z kamer na monitor). Dostęp do urządzenia posiadały tylko upoważnione osoby.

(dowód: akta kontroli str. 111-112)

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych⁸, Szkoła posiadała opracowaną Politykę bezpieczeństwa informacji wraz z instrukcją zarządzania systemem informatycznym służącym do przetwarzania danych osobowych. W ramach tych dokumentów określono m.in.:

⁶ Główny Inspektor Ochrony Danych Osobowych.

⁷ Patrz przypis 1

⁸ Dz.U. Nr 100, poz. 1024

- w wykazie zbiorów danych osobowych oraz programów służących od przetwarzania tych danych, wykazano program obsługujący monitoring wizyjny przy pozycjach, przy których następuje przetwarzanie danych w ramach tego systemu,
- w wykazie zbiorów danych osobowych i opisie struktury tych zbiorów, uwzględniono przetwarzanie danych, w ramach monitoringu wizyjnego (wskazano, że w ramach tych zbiorów będą przetwarzane przez monitoring takie dane jak wizerunek, data i czas nagrania).

(dowód: akta kontroli str. 145-179)

3.4. Ewidencja osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych w zbiorze monitoringu wizyjnego

Dostęp do danych zapisanych na serwerze z monitoringu wizyjnego poza Dyrektorem Szkoły posiadały osoby, posiadające indywidualne upoważnienia wydane przez dyrektora. Ewidencja osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych w zbiorze monitoringu wizyjnego odpowiadała warunkom określonym w art. 39 ustawy o ochronie danych osobowych⁹.

(dowód: akta kontroli str. 135-143)

3.5. Procedury dostępu do nagrań z monitoringu wizyjnego

Szkoła posiadała opracowane procedury obejmujące zagadnienia dostępu do nagrań z monitoringu wizyjnego w ramach posiadanej Polityki bezpieczeństwa informacji i instrukcji zarządzania systemem informatycznym. Zgodnie z tymi unormowaniami, dostęp do nagrań z monitoringu uprawnienie posiadali:

- dyrektor Szkoły i upoważnione przez niego osoby.

W uzasadnionych przypadkach dyrektor szkoły mógł wyrazić zgodę na udostępnienie przeglądu z zapisu monitoringu rodzicom lub opiekunom uczniów. Nagrania z monitoringu mogły być udostępniane Policji na ich pisemną prośbę.

W okresie objętym kontrolą nie było przypadków wnioskowania o udostępnianie nagrań z monitoringu.

(dowód: akta kontroli str. 158-160, 168-179, 180-184)

Ustalone
nieprawidłowości

Dyrektor Szkoły jako administrator danych osobowych nie wykonał dyspozycji określonej w art. 40 ustawy o ochronie danych osobowych, tj. nie zgłosił do GIODO zbioru danych stanowiących zapis z monitoringu wizyjnego.

Z wyjaśnienia Dyrektorki Szkoły w sprawie niezgłoszenia zbioru danych z monitoringu do GIODO wynika, cyt. „Według naszej wiedzy, nie musieliśmy zgłosić do GIODO zbioru danych z monitoringu wizyjnego z uwagi na zbyt słabą jakość nagrań, trudno rozpoznać konkretną postać. Ponadto, nie nagrywamy obrazu na nośnikach przenośnych (...)”.

(dowód: akta kontroli str. 180-184)

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela przedstawionego stanowiska. Funkcjonujący w Szkole monitoring wizyjny rejestrował wizerunki osób przebywających w zasięgu jego kamer. Możliwe było wyszukanie zarejestrowanych zdarzeń z udziałem tych osób według kryterium czasu i miejsca zdarzenia. Zatem nagrania monitoringu tworzą zbiór

⁹ Patrz przypis nr1

Ocena
częstkowa

danych osobowych o usystematyzowanej strukturze. Zdaniem NIK Dyrektor Szkoły jako administrator danych osobowych winien w trybie ustawy o ochronie danych osobowych zgłosić zbiór do rejestracji GIODO. Jednak w świetle ustaleń kontroli zaniechanie zgłoszenia przez Dyrektora Szkoły nie miało cech działania umyślnego.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z nieprawidłowościami działania w zakresie zapewnienia zgodności prowadzenia monitoringu wizyjnego z obowiązującymi normami prawnymi w tym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁰, wnosi o rozważenie możliwości zapewnienia bieżącego, nieprzerwanego monitorowania obrazu z kamer w trakcie przerw międzylekcyjnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, dnia 4 lipca 2016 r.

Kontroler
Dariusz Krawczyk
doradca techniczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi
Przemysław Szewczyk
Dyrektor

¹⁰ Dz.U. z 2015 r. poz.1096 oraz z 2016 r. poz. 677.